

SPIONS

Hatvannegyedik rész

LED Wall

Riveted metal frame

Video projection

LED Wall

LED Wall

Riveted metal frame

Moveable riveted metal structure

Rokonlelkek, multimédia, spiclik és kémek

"Sons of the silent age

Make love only once but dream and dream

Don't walk, they just glide in and out of life

They never die, they just go to sleep one day"

David Bowie: *Sons Of The Silent Age*¹

Az 1979 nyarán, Párizsban megismertek között két igazi rokonlelkekre találtam. Az egyik CLAUDE ARTØ² volt, aki a SPIONS³ THE PARTY⁴ lemezének felvételei során a sequencer⁵ programozta. EDWIGE-t,⁶ másik párizsi barátomat, az éjszakai klubok úrnőjét, miután Andy Warhol társaságában készített fotója felkerült a *Façade*⁷ magazin címlapjára, a „Queen of Punk” (A punk királynője) ranggal tüntette ki a nemzetközi sajtó.⁸ Artø 2013 augusztusában, a franciaországi Bretagneban, Edwige 2015 szeptemberében, a floridai Miamiában halt meg.

A THE PARTY lemez felvételei után nem sokkal Artø, akit a velünk kollaboráló ARTEFACT francia cool wave együttessel egyidőben, 1979 májusában ismertem meg, a SPIONS frontembere társaságában meglátogatott Rue Saint-Séverin-i lakásomban. 19 éves volt akkor, halk szavú, finom arcú, karcsú, kifinomult, elegáns, latinos szépségű, androgün, nem evilági jelenség. Vékony, hosszú ujjak, éberségről árulkodó tekintet, telepatikus érzékenység. A franciák – és a hozzájuk ebből a szempontból nagyon hasonló magyarok – nyomasztó többségéhez képest nagyon keveset beszélt. Amikor megszólalt, fontos oka volt rá. Röviden, pontosan, szellemesen, lényegre törően fogalmazott. Első látogatása során először a munkáimra volt kíváncsi. Tetszett neki műveim precíz, műszaki rajz jellege,

1 Dal David Bowie *Heroes* albumáról (LP, RCA, 1977)

2 Fabrice Henri Georges Thiesset (1959–2013)

3 <http://spions.webs.com/>

4 <http://spions.webs.com/music.htm>

5 A sequencer (voltaképpen célfeladatra konstruált számítógép) képes hangok felvételére, lejátszására és kompozíciók szerkesztésére. A beletáplált információkat különböző digitális formátumokban (CV/Gate, MIDI, vagy OSC) kezeli és tárolja. Alkalmos szintetizátorok és más elektronikus hangképző, hangformáló eszközök (dobgépek, effektboxok stb.) meghajtására, így bármilyen hangzás előállítására alkalmas.

6 Edwige Braun-Belmore (1957–2015)

7 Az Andy Warhol (1928–1987) és John Wilcock brit újságíró által 1969-ben, New Yorkban alapított *Interview* által inspirált, Alain Benoist vezetésével elindított *Façade* magazin 1976 és 1983 között a párizsi éjszakai szellemi elitjének életét dokumentálta, Európa legfőbb trend-indító kiadványai közé tartozott.

8 A címlapra került fotó aláírása „Pope of Pop Meets the Queen of Punk” (A pop pápája találkozik a punk királynőjével) volt.

vonzódott a tudományokhoz. Megmutattam neki ragtapasz- és Letraset-alapú kollázsaimat⁹ is, amelyeket ugyancsak hosszan és alaposan tanulmányozott. Az ő javaslatára kértek fel nem sokkal később az ARTEFACT *SEX Computer*¹⁰ című lemeze borítójának megtervezésére.¹¹

A következő hónapokban koncerteken, társasági összejöveteleken, kiállítás megnyitókön, zenekari próbákön, divatbemutatókon, klubokban sokszor találkoztunk. Az ő társaságában látogattam először Chartres-ba, hogy megcsodáljam az ottani katedrális. Jól ismerte építői, a templomos lovagok és a kathar misztikusok történetét. Járatos volt a kelta mitológiában és a druidákról szóló legendák világában is. Artø – a Párizsba költözése előtti éveiről sohasem beszélt – 1976-ban, 17 évesen, a később a Les Rita Mitsouko dalszerzőjeként, hangszerelőjeként híressé vált Jean Néplinnel¹² (Philippe Glémé) kollaborálva az Electromenagex elektronikus duóval kezdte rövid zenei pályafutását. Edwige és Artø 1979 őszén alakították meg a leginkább az „electropunk / Neue Deutsche Welle” stílusban utazó D.A.F.¹³ (Deutsch Amerikanische Freundschaft) hangzására hasonlító, minimalista elektronikus disco zenét játszó Mathématiques Modernes¹⁴ együttest. *Disco Rough*¹⁵ című számuk a hét kislemeze lett Angliában, a New Musical Express (NME) listáján, s felkerült szinte valamennyi európai slágerlistára. Artø 1980-ban *Kwai Systeme / Betty Boop*¹⁶ címmel szóló lemezt adott ki, amelyet Kanadába költözésem után, 1980 októberében, Rész István festőművész torontói műtermében hallottam először. Nem értettem, hogy a nemzetközi szaksajtó miért nem fogadja ezt a lemezt akkora reverenciával, mint mondjuk a

9 A műszaki rajz jellegű munkák és a meditációs gyakorlatként végzett akvarellfestészet mellett főleg a ragtapaszok, műkörmök, pirulák, a Letraset-matricák és a fénymásolás adta képzőművészeti lehetőségek foglalkoztattak abban az időben.

10 ARTEFACT: *SEX Computer* (EP, Párizs, Dorian, 1979) <https://www.discogs.com/Artefact-SEX-Computer/release/335274>

11 Konspirációs okokból lemezborító terveimet A. L. Newman néven szignáltam.

12 <https://www.discogs.com/artist/2193368-Jean-N%C3%A9plin>

13 Az 1978-ban, Düsseldorfban alapított D.A.F. leghíresebb számai a *Kebab-Träume* és az *ALLES IST GUT* (UK, Virgin Records, 1981) című albumukon megjelent *Der Mussolini* voltak. Ez utóbbi szövegével – „Dance the Mussolini, move your behind, clap your hands, and now the Adolf Hitler, and now the Jesus Christ, and now the Communism” – jókora botrányt váltott ki, amelynek következtében 46 hétre felkerültek a német slágerlistára.

14 <https://www.discogs.com/artist/45920-Math%C3%A9matiques-Modernes>

15 Mathématiques Modernes: *Disco Rough* (Párizs, Celluloid/DORIAN, 1980) <https://www.discogs.com/Math%C3%A9matiques-Modernes-Disco-Rough/master/23678>

16 Artø: *Kwai Systeme / Betty Boop* (EP, Párizs, Celluloid, 1980) <https://www.discogs.com/Arto-Kwai-Systeme-Betty-Boop/release/375258>

The Normal *Warm Leatherette*-jét,¹⁷ vagy a Fat Gadget *Ricky's Hand*-jét,¹⁸ noha mindkét slágernél intelligensebb közlés. A *synth pop* lemez gyönyörűen egymásba olvadó textúrái nagy hatást gyakoroltak az 1990-es évek nemzetközi tánczenéjére. A *Mathématiques Modernes* 1981-ben kiadott, *new wave* klasszikus, *Les Visiteurs Du Soir*¹⁹ című albumát MARCEL CARNÉ 1942-ben, Párizs német megszállása idején bemutatott, azonos című filmje inspirálta. Ez az Artø halála után, 2013-ban újra kiadott²⁰ lemez – amelyen a *SPIONS THE PARTY* lemezen is játszó, a *SPIONS* frontemberével mindmáig kollaboráló HERVÉ ZÉNOUDA dobol – volt a művész hatytyúdala. Néhány hónappal a lemez első megjelenése után, 1981 decemberében a Chartres-i katedrális, mindkettőnk kedvenc épületét ábrázoló képeslapot kaptam tőle Torontóban. „See you in the sky”, írta. Aláírás helyett az energiamegmaradás elvének Einstein-féle képletével – $E=mc^2$ – búcsúzott. Többé nem halottam felőle. Közös barátaink révén próbáltam megkeresni, de senki nem tudott róla. Halálának híre – közös barátunk, Jean-Marie Salaun²¹ írta meg New Yorkból – szíven ütött 2013 nyarán. A *SPIONS* frontembere *Epitaph for Claude Arto* (A Pop Song) címmel, a *THE PARTY* lemezen dobosként közreműködő Hervé Zénouda zene-művésszel együttműködve – Hervé jelenleg a Montpellier-i egyetem kommunikációs szakán tanár – rekviemet írt és vett fel emlékére, amelynek most készítem a videó-változatát. „(...) The body feels no pain. / The children do not grow. / The birds build no nest. / The flowers wouldn't fade. / It's good to be back in the City of Eden.”²²

Artø tanított meg a sequencerek használatára, a hangfelvételek digitális programozására. A Roland Corporation 1977-ben piacra dobott *MC-8 Microcomposer*-ét használta, amelyet az ARTEFACT szintetizátoraival együtt a diszkókirály Giovanni Giorgio Moroder *From Here to Eternity*²³ című párizsi, a Palace klubban, 1977 szeptemberében tartott lemezbemutató koncertje után a klubban dolgozó barátai közreműködésével privatizáltak. Billentyűzete

17 <https://www.youtube.com/watch?v=S5QErPDNcj4>

18 <https://www.youtube.com/watch?v=RDnur47NncA>

19 *Mathématiques Modernes: Les Visiteurs Du Soir* (LP, Párizs, Dorian/Vogue, 1981)
<https://www.discogs.com/Math%C3%A9matiques-Modernes-Les-Visiteurs-Du-Soir/master/23689>

20 *Mathématiques Modernes: Les Visiteurs Du Soir*, (LP, US, Medical Records, 2013)
<https://www.discogs.com/Math%C3%A9matiques-Modernes-Les-Visiteurs-Du-Soir/release/4327631>

21 Róla a *SPIONS*-eposz Harmincnegyedik, *Voilà, a SPIONS megérkezik Párizsba*, és *Negyvenedik, A francia punk, SPIONS koncert Lyonban* című fejezeteiben írtam részletesen.
<http://www.discogs.com/artist/647883-Jean-Marie-Salaun>

22 *888: EPITAPH* (részlet)

23 Giorgio Moroder: *From Here to Eternity* (US, Casablanca Records, 1977)

NAJMÁNYI LÁSZLÓ
In Memoriam Edwige & Artø, 2016
digitális kollázs, a művész archívumából

segítségével a készülék 5200 hangjegyet bevitelére, tárolására, manipulálására és szerkesztésére volt alkalmas, ami nagy tároló- és kezelőkapacitásnak számított abban az időben, elég volt egy teljes szám beprogramozásához.²⁴ Rajta és Moroderen kívül egyedül a Yellow Magic Orchestra használta ezt a készüléket elcsenése idején.

A multimédiás előadások úttörője a világ első térvezérlésű elektronikus hangszere, a theremin²⁵ 1919-ben feltaláló Lev Szergejevics Tyermen (Leon Theremin, 1896–1993) orosz zeneművész, tudós és kém²⁶ volt. Mágikus hangszere – az első szintetizátort – bemutató oroszországi, európai és amerikai koncertjein az 1920-as évektől kezdve mesterséges ködre vetített álló és mozgóképeket (fény sugarakat kibocsátó vörös csillag, integető Lenin stb.), a hangokat színes fényekké, illetve szagokká alakító, ugyancsak saját fejlesztésű fény- és illatorgonát, valamint a hanghullámokat mutató, nagyképernyős oszcilloszkópot alkalmazott, saját tervezésű, *quadrophonikus* (négy pontos sztereó-) hangzást biztosító, modernista hangszórói mellett. Maga a theremin-játék – a hangszer két antennája közelében mozgó kezek – tulajdonképpen balettnek tekinthető. Theremin professzor multimédiás koncertjeinek hipnotikus hatása volt a közönségre, gyakran előfordult, hogy nézők ájulnak el műsora alatt vagy pánik tört ki a nézőtérben.

A multimédiás performanszok, koncertek a pszichedelikus 1960-as években, Londonban jöttek divatba. MARK BOYLE (1934–2005) skót művész 1962-ben kezdett kísérletezni vetítésekkel. Nagy fényerejű Aldiss vetítógépekkel diákat, üveglemezek közé zárt vizeletet, nyálat, vért, spermát, élő bogarakat, virágokat, növényeket, a vetítógép melegétől mozgásba jövő, összeolvadó, szétváló színes olajokat²⁷ vetített egymásra, a valóság folyamatosan mutálódó vízióit.²⁸

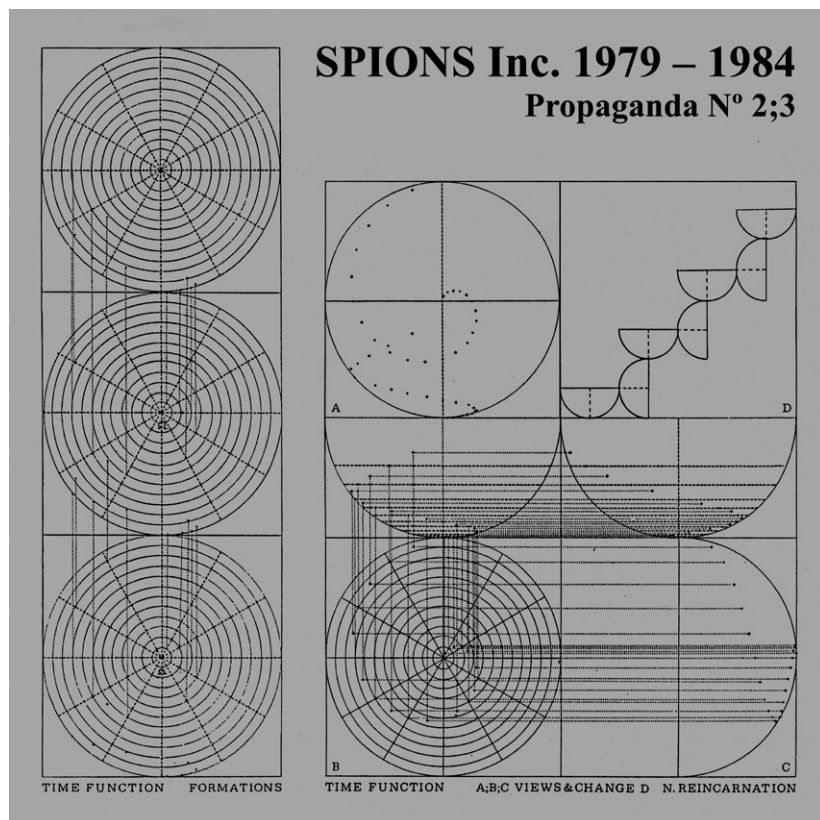
24 Az én 1993-ban megjelent, 1994-ben vásárolt KORG X3 szintetizátorom sequencere 32 ezer hangjegyet, egy CD-nyi mennyiségű, 10 számhoz elegendő zenei adatot képes kezelni, 16 sávon 100 pattern-t. A mai számítógépes sequencer applikációk tárolókapacitása gyakorlatilag végtelen.

25 <http://thereminiaid.webs.com/>

26 Az első nagyfelbontású televíziós berendezés, az első elektronikus cselló és harmonium, az első elektronikus dobgép és a táncosok mozgását zenévé alakító színpad mellett ő fejlesztette ki a máig használt lehallgatóberendezések legtöbbjét is.

27 lásd: lávalámpa

28 1975–76-ban, közvetlenül a *SPIONS* megalakulása előtt, *Rock'n'Roll High School* címmel videó- és diavetítésekkel kísért ismeretterjesztő előadásorozatot tartottunk, hogy kineveljük közönségünket. Ezek voltak az első multimédiás előadások Magyarországon. 1978. március 8-án, a Magyar Tudományos Akadémia Tömegkommunikációs Kutató Intézetének klubjában tartott *SPIONS* koncert nyitányként bemutatott *Père Lachaise Show* alatt írásvetítőre helyeztem, gombostűkre tűzött svábbogarak kinagyított agóniáját vetítettem a háttérre, kiválva a nézőtérben ülő svábbogárbarátok agresszív felháborodását.

A. L. NEWMAN

Time Function in 3D Space – Nuclear Reincarnation, 1979
tusrajz, letraset, Párizs; kép a SPIONS archívumból

1967-ben a londoni UFO klub, a korabeli brit underground kultúra központja adott otthont Mark Boyle és felesége, JOAN HILLS (The Boyle Family) színesztéziás (*synaesthetic*) vetítéseinek. A pszichedelikus Soft Machine, Hawkwind²⁹ és Pink Floyd együttesekkel kollaboráltak, a koncertek betépett közönsége (fű, hasis, LSD) könnyen kapcsolatot talált a vetítések véletlenszerű mozgása és a zene között. A Boyle Family 1968-ban Jimi Hendrix amerikai turnéján mutatta be pszichedelikus light show-ját az új világ fogékony közönségének. Bemutatóik és Andy Warhol ugyancsak háttérvetítésekkel operáló, 1966–67-es *Exploding Plastic Inevitable* című, a Velvet Underground zenéjére alapozott esemény-sorozatára hamarosan amerikai együttesek – köztük a Grateful Dead – is kifejlesztették saját multimédiás koncertkörnyezetüket.

Mint a SPIONS látványtervezője³⁰ a kezdetektől multimédiás koncertekről álmodoztam. Videó háttérvetítéseket, fényorgonákat³¹ és intelligens, a közlést kiemelő világítást akartam alkalmazni, olyan multidimenziós színpadképeket,³² amelyeket csak kevés együttes használt abban az időben. A vetítéseket, a világítást, a mozgó díszletelemeket az 1970-es évek végén megjelent számítógépekkel akartam kontrollálni. Ezekről a csodamasinákról sokat olvastam,³³ de személyesen nem ismertem őket. 1979 nyarán Claude Artø elvitt egy művészbarátjához (a nevét sajnos elfelejtettem feljegyezni), aki mindhárom típusú – Commodore PET, Tandy/Radio Shack TRS és Apple II –, nemrég piacra dobott első személyi számítógép büszke tulajdonosa volt. Kértem, hogy kollaboráljunk a SPIONS koncertek látványvilágának megteremtésével, de nem mutatott hajlandóságot. Miután elővezette, hogy mit tudnak gépei, nem bántam a visszautasítást.

29 1971–75 között a Hawkwind tagja volt a későbbi Motörhead együttes sztárja, Lemmy (Ian Fraser Kilmister, 1945–2015).

30 Konspirációs okokból a SPIONS számára készített látványterveimet általában A. L. Newman és 108 (108 AM) kódnevekkel szignálom.

31 Első fényorgonámat 1967-ben, egy kezembe került angol elektrotechnikai szaklapban talált kapcsolási rajz alapján, jókora, masszív szovjet tranzisztorok (apám hozta őket Moszkvából) felhasználásával építettem. A magas hangoktól kékre, a közepesektől sárgára, a mélyektől vörösre festett lámpa fénye erősödött.

32 <http://spionsdesignspicso2.blogspot.hu/>

33 Műegyetemi tanulmányaim során – anélkül, hogy hozzáférést engedtek volna az intézmény teljes termet elfoglaló, szigorúan őrzött számítógépéhez – megismerkedtem a programozás alapjaival is.

Nagyjából 20 évnek kellett eltelnie az olyan számítógépek megjelenéséig, amelyek már alkalmasak voltak 1979-es ambiciózus elképzeléseim megvalósításához.

A másik párizsi enigma, akibe beleszerettem 1979 nyarán, az énekesnő, modell, színésznő, képzőművész, Jean Paul Gaultier és Thierry Mugler divattervezők múzsája, EDWIGE BRAUN-BELMORE³⁴ apácázárdában nőtt fel, kislánykorában elhagyták szülei. Sokat írtak és még többet lehetne írni róla, de úgy tűnik, életútjának komplexitása, akármennyit tudunk meg róla, titokzatos marad. Annyi bizonyos, hogy Helmut Newtontól³⁵ Andy Warholig a 20. század kultúrája legnagyobb hatású befolyásolóinak életét érintette meg különleges, senkihez sem hasonlítható, varázslatos személyisége. Élete magasságok és mélységek sorozata volt, amelyben a pénztelenség és a gazdagság állapotai szélsőképpen váltogatták egymást. Az egykori, számtalan barátal, tisztelővel, mecénással, rajongóval körülvett elitmodell utolsó éveit egyedül, a Vagabond Hotel rezidens művészeként és kertészeként, teljes obszkurításban töltötte Miami-ban.

Egész életében a vad függetlenség jellemezte. Ragaszkodott ahhoz, hogy maga alakítsa sorát, a saját útját járja. 1976-ban látta először a Sex Pistols élő koncertjét. Az élmény radikálisan megváltoztatta az életét, ahogy ő mondta: végre megszületett. 1976. december 6-án leborotválta a haját, elégette ruháit, kidobta cipőit és vásárolt magának egy uniformist, amely egyedül az övé volt. „Teljesen amazon kinézetem lett – lovaglónadrág, lehetetlenül magas sarkú cipők, fehér ing vékony, fekete nyakkendővel, kopott bőrdzseki – kopasz fejemmel valamiféle földönkívüli, a coolnál is coolabb dominánának néztem ki”, mesélte megismerkedésünk után, akkor már rövid, hidrogénszőke hajjal. Pokolból előpattant androgün denevérként rohamozta meg Párizs punk szcénáját. Karizmáját magas termete – csaknem két méterre nőtt, amihez magas sarkú, tühegyes orrú cipői még legalább tíz centit hozzáadtak – még tovább fokozta. A Gibus punk

34 <https://www.discogs.com/artist/651413-Edwige-Braun-Belmore>

35 Helmut Newton (Helmut Neustädter, 1920–2004), provokatív, erős erotikus töltésű, fekete-fehér képeiről híres fotóművész, munkái a Vogue, Playboy és más magazinokban jelentek meg.

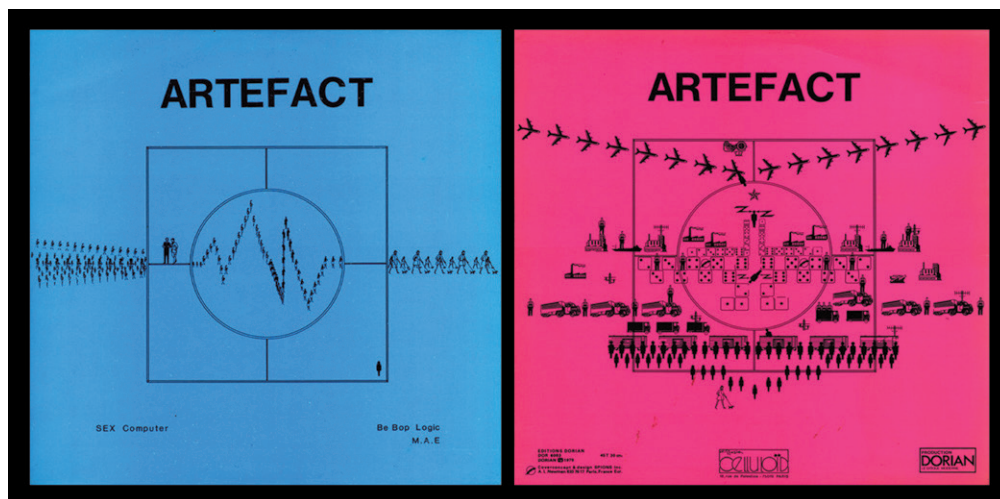
klubban megszólította két lány, megkérdezték, volna-e kedve dobolni alakuló bandájukban. Bár soha nem játszott még hangszeren, Edwige elfogadta az ajánlatot. Így alakult meg Párizs első, kizárólag nőkből álló punk együttese, a L.U.V. (Ladies United Violently vagy Lipstick Used Viciously). Vad tempójú, rövid, célratörő dalaik és veszélyes külsejük miatt gyorsan ismertté váltak. „Angliával ellentétben a punk nem anarchista társadalmi mozgalomként, hanem divatként, stílusirányzatként jelent meg Franciaországban”, mesélte. „Bennünket nem a düh, gyűlölet motivált, mint a brit punkokat, hanem egyedül a feltűnési vágy. Rövid idő alatt bőröndnyi fekete rúzs és körömlakkot loptam össze a legelegánsabb üzletekből.” Bár a másik két lány is feltűnő jelenség volt, egyértelműen a szövegeket író, betépett robotként doboló Edwige lett a L.U.V. sztárja. Egymás után adta az interjúkat a *Vogue*, *Elle*, *Nouvel Observateur* és más magazinok számára. A folyamatos médiajelenlét következtében ismertsége egyre nőtt, gyorsan az „Haute Couture” (az elit divat világa) belső köreiben találta magát. Paloma Picasso³⁶ egyik partiján üldözőbe vette Helmut Newton, az ünnepezt fotóművész, egész éjjel könyörgött, hogy lefényképezhesse. Anélkül, hogy korábban fotómodellkedett volna, Helmut Newton mellett Edwige hamarosan olyan ismert fényképészek kedvence lett, mint Maripol, Pierre Comroy és Gilles Blanchard. A divattervező Jean-Paul Gaultier – elsőként a világon – utcagyerekeket használt modellként divatbemutatóin abban az időben. Felkérésére a bedrogozott, pezsgőtől részeg Edwige és barátnői is megjelentek a kifutón. A Punk Királynője botrányosan magas sarkú cipőkben imbolyogva, a *My Way* Sid Vicious féle változatát³⁷ énekelve táncolta végig a divatbemutatót.

Miután Edwige egy év alatt bevette Párizst és közös fotójuk megjelent a *Façade* magazin címlapján, Warhol elhatározta, hogy bemutatja őt New York elitjének, vagy inkább neki mutatja be a világ középpontjának elitjét. New York királya és a nála jóval magasabb, halántékába szúrva ékszerként biztosítótűt, homlokára ragasztva műanyagból készült rákos daganatot viselő francia díva karonfogva léptek be a klubok klubjába, a kokain fűtötte vad orgiáiról és gátlásaikat ruháikkal együtt levető híres vendégeiről³⁸ nevezetes Studio 54-be. Mint a tenger

36 Paloma Picasso (Anne Paloma Ruiz-Picasso y Gilot) a leginkább a Tiffany & Co. számára tervezett ékszerei és saját parfümei révén ismert divattervező és üzletasszony, Pablo Picasso és a festő, író nő Françoise Gilot lánya, a párizsi divatvilág egyik központi figurája.

37 <https://www.youtube.com/watch?v=HDoeboDjIk>

38 A Studio 54-ben fényképezték le Pierre Trudeau kanadai miniszterelnök meztelen keblekkel, kezében jókora spliffel táncoló feleségét, a mostani kanadai miniszterelnök, Justin Trudeau édesanyját, akit Mick Jagger csábított el és szöktetett meg Ottawából.

A. L. NEWMAN
ARTEFACT, 1979

tusrajz, letraset, Párizs; kép a SPIONS archívumból

Mózes botjának intésére, úgy vált szét előttük a tömeg. Edwige számos barátira és pártfogóra lelt első New York-i útja során. Párizsba visszatérve megkereste az Éjszaka Hercege, a Palace klubot, a Studio 54 helyi változatát éppen megnyitó, homoszexualitását nyíltan vállaló, baloldali nézeteiről ismert Fabrice Emaer³⁹ impresszárió, és felkérte, hogy hat tagbaszakadt testőrtől körülveve legyen a klub teljhatalmú kapuőre. Feladata az érdekes közönség-keverék összeállítása volt. Legyen köztük gazdag és szegény, meleg és hetero, fekete és fehér, burzsoá és punk. Csak gondosan megkomponált külsejű, saját attitűdöt sugárzó embereket engedhetett be. Lovaglóostorral kezében a húszéves punk amazon lelkiismeretesen végezte munkáját. A kapu előtt hosszú sorokban tolongók szemébe nézve azonnal megérezte, hogy melyikük illik, melyikük nem az adott tematikus éjszaka hangulatához. Például nem engedte be a svéd királyt, mert „nyilvánvalóan egy segglyuk volt”. Barátságunk révén az összes akkor divatos párizsi klubba ingyen bejutottam, rátetette nevemet minden listára.

A SPIONS frontemberét és engem Claude Artø a Palace klub ambulanciáján mutatott be a túladagolt, eszméletüket veszített vendégek ellátását ellenőrző Punk Királynőnek. Iránta érzett szerelmemet néhány nappal később, Jean-François Bizot, az *Actuel* magazin tulajdonos-főszerkesztője partiján vallottam be neki, miután megajándékoztam a Magyarországról hozott „A Szocialista Munka Hőse” kitüntetéssel.⁴⁰ Edwige nevetve a dzsekijére tűzte a kitüntetést, aztán szájon csókolt. „Maybe!” (Talán!), suttopta a fülembe, aztán tovalibbent. Szerelmi partnerként esélyem sem volt nála, és nemcsak pénztelenségem miatt. Hamarosan megtudtam, hogy bár összeházasodott Jean Louis Jorge dominikai filmrendezővel, Edwige leszbikus, olyan hírességek szeretője, mint Grace Jones jamaikai énekesnő és az akkor még divattervező Sade.⁴¹ Évekkel később, New Yorkban tudtam meg tőle, hogy a nála 16 évvel idősebb férfival punk gesztusként házasodott össze. Chanel stílusú esküvői ruháját fehér frottirtörülközőkből varrta a divatháznál dolgozó barátnője. „He was the coolest, coolest fucking cat in town. He was very glam”, mondta férjéről. „Úgy értem, ismerte a Roxy Music minden tagját, Brian Eno a legjobb barátja volt. Leopárdmintás öltönyöket viselt, lehetetlenül vastag talpú cipőkkel.⁴² Elképesztő pasi. Ő volt az első Párizsban, aki loftban⁴³ lakott. Ő meleg, én leszbí, az ideális pár. Mi biztosan nem szennyeztük a planétát prontyokkal.” Egyszer próbáltak szeretkezni, de rögtön a tervezett

39 Fabrice Paul Emaer (1935–1983) a Palace mellett a Le Bronx, a Le Pimm's Bar, az Amanda Lear 1979-es *Fashion Pack* című slágerében megénekelte Maxim's, Le Sept (7) és Chez Regine klubokat is üzemeltette.

40 Apám hagyatéka, árvízvédelmi szolgálatáért kapta az 1960-as években.

41 A Sade Adu néven is ismert Helen Folasade Adu, nigériai születésű későbbi angol zeneszerző, énekes, producer. Sade *Promise* (UK, Epic/Portrait, 1985) albumán megjelent *The Sweetest Taboo* című slágerét kettejük kapcsolata inspirálta. <https://www.youtube.com/watch?v=kcPc18SG6uA>

42 *Platform shoes* – a diszkókorszak kedvelt lábbelije.

43 Nagyméretű, egyterű lakás, amelynek divatja New Yorkból terjedt át Európába az 1970-es évek elején.

108
Illusztráció a SPIONS Just a Machine (Marlene Dietrich) című számához, 2016
digitális kollázs, a SPIONS archívumból

aktus elején mind a ketten nevetőgörcsöt kaptak, úgyhogy házastársi kapcsolatuk a továbbiakban közös balhékból és gyakori verekedésekből állt. „Én voltam az erősebb. Egyszer akkorát behúztam neki, hogy átesett a kanapén és a fejével összetörte az üvegasztalt. Többé nem használta a rúzsomat”, mondta Edwige. Irított a politikától, amely így vagy úgy az angol punk mozgalom fókuszában állt. Őt, igazi francia nőhöz illően, a divat vonzotta. Ő volt az első celebek egyike, aki keverte a drága ruhákat a rongyokkal. „A Mathématiques Modernes egyik koncertjén cafatokra szakadt farmernadrágot viseltem vadonatúj Chanel zakóval és push-up melltartóval.⁴⁴”, mesélte, amikor sok év után New Yorkban futottunk újra össze. „Philippe Guibourge, a Chanel akkori tervezője megszerzte nekem az összes Chanel terméket, amit csak akartam. Számomra a Chanel az 1950-es éveket idézte, azt a hangulatot akartam visszahozni. Nem akartam olyan lenni, mint az összes punk Párizsban, akik teljesen egyformán öltözködtek. Sikkesebb akartam lenni náluk.”

Amikor egy műalkotás tökéletesen harmonizál valamelyik történelmi periódus szellemével – aktuális –, mesterműnek szokás nevezni. De mi történik, ha ez a mű nem film, nem könyv, nem zene, nem szobor, nem festmény, hanem élő személy? Edwige Braun-Belmore tökéletes példája ennek: az általa „Nouveau post-punk”-nak hívott, mások által *new wave*-nek nevezett művészeti irányzat megteremtője, mindmáig szimbóluma. Edwige nemrég ismét reflektorfénybe került. A 2011-es Cannes-i filmfesztiválon mutatták be JEROME DE MISSOLZ azonos című, az 1978 és 1983 közötti underground kultúrát ismertető, agnès b. párizsi galériájában⁴⁵ 2008. április-májusában rendezett kiállítás⁴⁶ inspirálta *Des Jeunes Gens Modernes* című, dokumentumfelvételeket is tartalmazó filmjét, amelyben az egyik főszerepet alakítja. 1978–88 között hét filmben játszott kisebb-nagyobb szerepet. A Mathématiques Modernes 1982-ben történt felbomlása⁴⁷ után a Jungle Geisha nevű, kevésbé ismert együttesben énekelt és játszott szaxofonon. Miután 1980 októberében Párizsból a kanadai Torontóba költöztem, hosszú ideig nem láttam. Legközelebb 1985 nyarán találkoztunk New Yorkban, amikor divattervező feleségem, Julia Wallace elvitt agnès b. a SoHo negyedben lévő, 1983-ban megnyitott,

44 A melleket nagyobbaknak, hegyesebbnek mutató, drótkerettel ellátott, habszivaccsal kipárnázott, *Wonderbra* márkanevű push-up melltartót egyes források szerint a Hollywoodban exkluzív női fehérneműket árusító üzletet (Frederick's of Hollywood) működtető Fred Sampson, mások szerint az üzletet alapító Frederick Mellinger szabadalmaztatta 1947-ben. Az 1950-es évek francia filmszillagai körében is népszerűvé vált férficsábító eszköz születéstörténete 1893-ig nyúlik vissza, amikor a New York-i Marie Tucek szabadalmaztatta szövettel borított vékony fémlemezből készített melltartóját.

45 A kezdetben férfias stílusú női ruhákat tervező agnès b. (Agnès Andrée Marguerite Troublé) francia divattervező – David Bowie számos színpadi öltözékét is ő tervezte – 1984-ben nyitotta meg a Galerie du Jour könyvtár-galériáját Párizsban, ahol kezdetben grafitti művészek és művészkollektívák – A-one, Futura 2000, Henry „Banger” Benvenuti, Sharp stb; Bazooka, Bad BC, Echo et Mode2, BBC (Bad Boys Crew), Ash, Skki et Jayonedont, Les Tétines Noires, les Frères Ripoulin, stb. – munkáit állította ki. A galéria ma a 4. kerületben, a Rue Quincampoix-ban működik, közel a házhoz, amelyben a SPIONS frontembere lakott 1982-es Kanadába költözése előtt.

46 <http://www.matvpratique.com/video/2765-des-jeunes-gens-modernes-exhibition-agnes-b>

47 Utolsó lemezük *Paris Tokyo* címmel jelent meg (Single, Párizs, Dorian, 1981)
<https://www.discogs.com/Mathematiques-Modernes-Paris-Tokyo/release/218846>

a második világháború előtti amerikai gengszterfilmek inspirálta galéria-butikjába, ahol ő volt a ház asszonya („Maitresse de Maison”). Erről és a későbbi találkozásairól, Edwige Japánban és Indiában szerzett élményeiről, az általa fémjelzett New York-i klubkorszakról a SPIONS-eposz az 1985–1991 közötti időszakot ismertető fejezeteiben fogok részletesen írni.

Bár a SPIONS frontembere útlevele négy évvel korábbi ellopásával⁴⁸ a magyarországi bolsevista diktatúra dream-elhárító hatásának sikerült megtörnie együttesünk kezdeti világhódító lendületét, ügynökeik továbbra is szorgoskodtak körülöttünk. Magukat rockrajongó disszidenseknek álcázó fiatal megbízottak léptek hozzánk társasági összejövetelen, hívtak bennünket telefonon vagy csöngettek lakásaink ajtaján. Kávéházi teraszokon ülve gyakran tűnt fel fülelő vagy jegyzetelő, jellegzetesen kelet-európai külsejű, viselkedésű figura. Amikor beindult a hamarosan megjelenő THE PARTY lemez promóciós kampánya és sorra jelentek meg a frontemberrel készített interjúk a francia és angol médiában, megkeresett egy magát Chris Masonnak nevező, hibátlan *cockney* kiejtéssel beszélő fiatalember. Angol filmrendezőnek mondta magát, aki filmet akar készíteni együttesünk történetéről. Kérte, hogy mivel nincs hol laknia, fogadjam be néhány napra. Befogadtam, beköltözött a Rue Saint-Séverin-i egyszobás, szubminiatűr lakásombba. Hamarosan észrevettem, hogy távollétemben kutakodik a holmim között. Három nappal beköltözése után, kihasználva, hogy találkozóra ment, kinyitottam a bőröndjét, és két karton magyar gyártmányú, a magyar titkosrendőrök által kedvelt Harmónia cigarettát találtam benne. A Harmónia cigaretták rémesen rossz minőségűek voltak, kizártnak gondoltam, hogy nyugati turisták vásárolnák őket, ráadásul kartonszámra. Beledobtam „Chris Cameron” fogkeféjét és zoknijait, majd lezártam a bőröndöt és kiraktam az ajtó elé, a folyosóra. Amikor tulajdonosa visszajött, kopogott a bezárt ajtón és kiabált, hogy engedjem be. Nem engedtem be. Kopogott és kiabált egy ideig, aztán elment. Másnap és harmadnap is visszajött, kopogott és kiabált egy ideig, eredménytelenül. Többé nem láttam.

Folytatása következik.

48 A SPIONS teljes későbbi történetét befolyásoló, 1978. május 19-én történt végzetes eseményről a SPIONS-eposz Harmincötödik, *Ómenek, a felvilágosodás Szentháromsága, és az eltűnt útlevelel rejtélye* című fejezetében számoltam be részletesen.